

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

**Altissimi doctoris Antonii andree seraphici ordinis
minorum questiones subtilissime sup[er] duodeci[m]
libros methaphisice A[ristotelis]**

Antonius <Andreas>

in venetiarum, 24. XII. 1481

Liber Tertius

[urn:nbn:de:bsz:31-326419](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-326419)

Tertius.

contingeret intelligi infinitum in multitudine
successive. oportere totam istam multitudinem
pertransire. Notandum autem est quod ista con-
clusio videtur ire ad mentem philosophi et certam est quod
actibus intellectus actu infinitis siue simul siue
successive. quod veritas non sufficit ad tot actiones habi-
das simul siue successive. et hoc modo loquitur philo-
sophus naturaliter ac intelligi infinita per seipsa non
quidem naturaliter acq[ui]sitas sed a deo impressas
forte non est impossibile. de quo alias. Quar-
ta conclusio fit ista. infinitum contrarie in magnitu-
dine quantitatis modalis non potest intelligi a no-
bis hanc omnino scilicet intellectus qui includit contra-
dictionem est impossibile. scilicet intelligere infinitum
in tali magnitudine includit contradictionem
propter quod non est dare tale infinitum in re. ergo etc.
Quinta conclusio fit ista. infinitum privative
in magnitudine modo non potest intelligi a nobis
ista probatur sicut procedens. quia non est dare ali-
quam talem magnitudinem. que sit apta nata
finita. et non sit actu finita. et ideo intellectus in-
telligens tale infinitum repugnat rei. Sexta con-
clusio fit ista. infinitum privative in multitu-
dine non potest intelligi a nobis hoc patet sicut
patet. quia nulla est multitudo que sit apta nata
finita. et non actu finita. quare intellectus intelligens
multitudinem finitam repugnat rei. Aduerten-
dum quod omnes predictae conclusiones accipiunt infi-
nitum per se substrata et quod subicitur rationi infinita-
tis. Si autem queratur de infinito accepto per rationem
infinitatis in se. fit ista septima conclusio. scilicet infi-
nitum isto modo potest intelligi a nobis. quam sic omni-
do impossibile est aliquid intelligere in eo vel non in eo
se alteri nisi ipsum prius apprehendant ab intellectu sim-
plici. sed infinitum omni modo dictum possumus co-
gnoscere alicui in eo vel non in eo. si necessario ipsum
infinitum ut sic prius est apprehensum ab intellectu.
Ex omnibus predictis concludo correlatice quod infi-
nitum acceptum per se substrata sic est impossibile in-
telligi vel non intelligi. sicut est possibile esse vel non
esse ex parte rei. unde infinitum perfectioe sicut est deus
est intelligibile a nobis. Infinitum autem in magnitu-
dine modo vel in multitudine secundum actum non. Item
infinitum in essentiali ordinatis vel in actu vel in
potentia seu privative sensu non potest intelligi a
nobis. cuius ratio est quia repugnat rei. infinitum autem
siue in multitudine siue in magnitudine siue in
busque accidentaliter ordinatis si in potentia acci-
piatur potest intelligi a nobis et hoc potentia ac-
ceptum: ut sic semper intellectus conformetur rei.
Octava conclusio fit ista. Infinitum negativum
potest intelligi a nobis hoc patet. quia perfectioe vel unitas
potest intelligi a nobis. sed ipsa sunt infinita negativum
est infinita negativum prius a nobis cognosci. Ex predictis
patet quod sit dictum ad questionem. Ad argu-
menta. ad primum et ad confirmationem patet quod ve-
rum conclusio fit. quia arguunt de infinito in ma-
gnitudine perfectioe. quod est deus unde Damascenus

quarto sententiarum quod hoc solum possumus scire
de deo quod est infinitus et incomprehensibilis. Ad
aliud cum arguitur quod infinitum potest distinguere et pas-
siones de eo demonstrari. dicitur quod probatur de
in finito accepto si per se substrata sed per rationem infi-
ti in se. Ad aliud de infinitate spirituum numeri
et figure. dico quod omnes sunt intelligibiles a nobis non
simul sed successive tamen non contingit pertransire

Ad ultimum cum arguitur quod si duo corpora
et dicitur quod infinite species possunt esse simul in
intellectu actu primo. non naturaliter. sed si a deo
infundatur sicut superius tactum est. et tamen non sequitur
quod intellectus in actu secundo possit intelligere
infinita. Ad antecedentes philosophi in oppositum di-
co quod intelligit quod infinitas in multitudine que
intelligitur per diversas species non potest intelligi
a nobis. est quod intellectus haberet infinitas spe-
cies apud se. quia non posset elicere simul infini-
tos actus et operationes. nec posset intelligere unum
post aliud. quod non posset ea pertransire.

Explicit secundus liber

Questio

prima.

Arca tertius

libri metha. Queritur utrum
in immobilibus sit causa efficiens
et finalis. et videtur quod sic.
nam medium demonstratio-
nis reducitur ad genus cause

efficientis. scilicet scilicet mathe. que sunt de immobilibus vere
re demonstrantur. si in immobilibus est vere innere
rationem efficientis. maior est nota ex secundo philo-
sophico. ubi philosophus principia demonstrationis enumerat
inter causas efficientes rationem medij. Item primo po-
steriorum dicit quod principia demonstrationis sunt cause
conclusionis. medij autem non est causa materialis. quia
non intrat conclusionem. nec est causa formalis nec
finalis. relinquatur. si quod sit causa efficiens. Pre-
terea immobilia sunt entia. si habent rationem finis autem
patet. sed patet probatur. quod quod habet rationem entis habet rationem
boni. cum bonum et ens conuertantur. finis autem
et bonum sunt idem. ut dicitur hic. Contra
Aristo. hic in littera. Respondeo ad questi-
onem. primo premitam aliquas distinctiones.
secundo dicam ad questionem. Quantum ad
primum fit ista prima distinctio quod immobilia sunt
in duplici genere. quedam sunt immobilia mo-
uentia ut deus et intelligentie. quedam autem movent
nec moventur ut materia. Secunda distinctio fit
ista. quod duplex est efficiens quoddam dicitur esse sine mo-
tu quoddam dans esse cum motu. exemplum
primum. deus qui non agit interveniente motu.
exemplum secundum omne agens philosophicum.

Tercia distinctio sit ista. quod duplex est finis quodam qui attingitur mediante motu. quodam qui attingitur sine motu. primus finis consideret secundo efficiēti. secundus finis prio. Quarta distinctio sit ista. quod motus reperitur in aliquo triplici. scilicet vel effectiue. vel subiectiue. vel terminatiue. exemplum primi. deus et intelligentie exemplum secundi. celum et quodlibet mobile exemplum tertii. albedo et quilibet forma motu terminans. Quinta distinctio sit ista. quod finis reperitur in aliquo duplici. vno modo quod ipse est finis. alio modo quod terminatur ad finem. exemplum primi. deus qui est finis omnium. exemplum secundi. creatura omnia que ad deum vel ad finem ordinatur. Quarta tam a secunda videndum est prio de efficiēte. 2° de fine. de primo si sit finis de immobilibus primo modo que. scilicet sit immobilia mouētia. sic dico duo primum est quod deus est efficiens immobile sine motu. secundum dictum est. omne efficiens immobile aliud a prio causa est efficiens per motum. Si autem sit sermo de immobilibus secundo modo. que. scilicet. nec mouentur nec mouentur ut sunt mathe. sic dico quod nullo modo reperitur in eis realiter loquendo ratio efficientis. nec cum motu nec sine motu. nam mathe. ut talia non habent esse aliquod reale. De secundo primum est de fine si sit sermo de immobilibus primo modo que. scilicet sunt mouētia sic dico duo. primum est quod loquendo de fine primo modo qui est ipse quod est finis. sic finis reperitur in prima causa que est omnium finis. 2° dictum est quod loquendo de fine secundo modo. prout finis reperitur in aliquo quod ipse ordinatur ad finem. sic dico quod finis reperitur in omni creatura sicut mobili sive immobili. Si autem sit sermo de immobilibus secundo modo. sic potest dici quod in eis non est finis aliquid modo realiter loquendo. vel posset dici quod in eis est finis secundo modo ut finis reperitur in aliquo secundo modo ipsam ad finem ordinatur. nam mathe. eodem modo quo sunt aliquid circa primam causam ordinantur ad ipsam ad quam omnia entia ut ad finem naturaliter ordinantur. Sed hic est vnum dubium contra immobilibus possit motus reperiri. Dicendum est quod de motu subiectiue aliter est secundum viam philosophi. aliter secundum viam theologi. nam secundum philosophum nec deus nec intelligentie possunt esse subiectus motus sed sunt simpliciter immobiles. Sed secundum viam theologorum omnes intelligentie preter primam prout moueri et localiter. quod moueri de loco ad locum non repugnat angelo. De immobilibus autem mathe. patet quod in eis nullo modo est motus subiectiue realiter loquendo. Si autem loquamur de motu terminatiue simpliciter negandum est motus immobilibus esse. de deo quidem patet. quia est omnino interminabilis de intelligentiis etiam patet. quia licet sint producibiles in esse non tamen per motum. quia deus a quo producuntur sunt non producit aliquid per motum. De mathe. autem patet. quia non producit in eis per motum. Si autem loquamur de motu effectiue. sic dico tamen deo quod intelligentiis est reperire

motu quod omnes mouentur vel moueri prout. de mathe. autem patet. quod nec mouentur nec moueri realiter loquendo sic patet ad questionem. Ad primum in oppositum dicendum est quod licet mediū respectu conclusionis dicatur habere rationes efficiētiis non tamen est habere realiter loquendo et per motum. sicut loquitur hic philosophus. Contra. quod discursus demonstratio vel est quodam motus. Respondetur. quod non est motus realiter. quia sit per intellectum. Ad 2° dicendum est quod non est bonum habere rationes finis nisi illud ad quod omnia alia ordinantur mathe. aut licet aliquo modo possint dici esse ad finem extrinsecum. tamen in eis non est finis ad quem aliud ordinatur ita quod vnum sit finis alterius per prout loquendo.

Questio

.ij.

Terium genus predicatur de forma per se. et videtur quod sic. nam homo per se est rationalis. ergo rationale per se est homo ergo rationale per se est animal. contra. prima prout predicatur. quod prout necessaria proutitur in necessariis ex primo prout. ergo per se in per se. secunda prout. patet. quod homo per se est animal si ergo rationale per se est homo sequitur quod per se est animal. Preterea homo per se est animal homo per se est rationalis. ergo rationale per se est animal. ista illatio proutitur. quia sicut ex premissis necessariis sequitur conclusio necessaria. ita ex per se per se. Preterea. 2° dicitur de quod quod aliquid de alio predicatur per se primo vnum predicatur de alio et in abstracto. ergo iste sit vere. humanitas est rationalitas. et humanitas est animalitas quia iste sunt per se in primo modo. homo est rationalis. homo est animal. ergo sequitur quod rationalitas est animalitas. et tunc concretum predicabitur de concreto per se primo modo dicendo quod rationale est animal. Preterea. si genus per accidens predicatur de differentiis. ergo per accidens predicatur de specie. prout est falsum. ergo et animal. probatio prout. quia quando aliquid quod predicatur de aliquo per accidens predicatur per accidens de quocumque in quo illud formaliter includitur. differentia autem formaliter includitur in specie ergo si genus predicatur per accidens de differentia ergo predicatur et de specie per accidens. Contra. quia si sic ergo vnum animal erunt multa animalia. prout est falsum ergo et animal probatio prout. quia animal et rationale includuntur in conceptu speciei puta hominis aut ergo idem animal importatur per genus et deum. aut aliud et aliud. Si primum ergo erit negatio in definitionem hominis. Sic habetur propositum quod homo erit duo animalia. Respondetur quod genus non predicatur per se de differentia quod patet per Augustinum. quinto metha. dicens quod licet genus et differentia predicentur de toto. de specie. non tamen significant totum per se. sed genus significat materiale. forma autem formale utriusque aut significat partem speciei per modum totius. et sicut materiale est extra formale sic conceptus generis est extra conceptum differentie.

Tertius.

Ad arg^o ad p^m negāda ē p^ona. s; ē fallacia p^ona
tis. perfectas. n. significat cām pdicati ē in sub
iecto. superius autē non habet causam quare
inferius sibi insit. sed magis eōdē modo i subiecto
pōt eē cā inherēre pdicati. licet in pdicato nō
sit cā q; subm sibi insit. Ad pbatōem dico q;
nō valet similitudo de ppositione p se r necessa
ria. rō huius ē. quia anō nō pōt eē verum vel ne
cessarium nisi ēt p^ona sit vey vel necessarium. alio
quin possēt esse verum sine illo. ppō ergo con
uersa nō potest esse vera seu necessaria q; se hēt
vt anō: nisi ppō cōuertens que se habet vt p^ona
sit vera seu necessaria. vcruntamen anō potest
habere cām quare pdicatum vel p^ona sibi in sit.
licet non eōnverso. vt dicitur est. alioqn vni
uersalis affirmatiua cōuerteretur simpliciter q;
p se presupponit de omni. ppō q; p se nō necessa
rio puerit i p se. Ad 2^m p idē. q; l; ex pmissi
s; necessarijs q; se hēt vt anō i sillogismo nō pōt
sequi conclusio. nisi necessaria q; se hēt vt p^ona. alioqn
pmissio pnt eē vere sine conclusioe. tñ ex pmissis
p se pōt sequi conclusio per accēs licz necessaria
Contra. primo poste. dicitur q; si p accēs g^o
non necessarium. Respondeo illud est verū
de accētibus cōpatis ad subm. pdicatio. n. p ac
cidens generis de differentia nō est aliquis mo
dus p accēs qui opponitur ad nec^m de quo p
accēs habetur primo posteri. quando. i. pdi
catur accēs d accēs. vel accēs de subiecto. vel
subiectum de accidente. et de tali verum est q;
si per accidens ergo non nec^m. differentia autē nō
est pprie accēs generis nisi accipiēdo accidēs
alicuius quod est extra cōceptus q; dicitur et
formalem. et ideo talis pdicatio p accēs potest
simil stare cum necessario. Ad tertū dicitur
q; pmissio sunt false. s. humanitas ē aialitas r si
milit hūanitas ē rōnalitas. Ad pbatōem est
sciēdū q; duplex ē pcretio r duplex abstractio.
ma pcretio ē ad subiectū. puta quando aliquid d
noiat aliud q; ē extra suam essentiam. alia ē ad
suppositum. puta quādo aliqd significat aliqd
p modum denominantis aliqd pprie nature.
exemplum pmi. album qd denominat subiectū
exemplum secūdi vt hec albedo ē albedo. Sicut
ē duplex abstractio cōrrespondens vna a subiecto.
r alia a supposito proprio. ex^m pmi. cum albe
do abstrahitur ab hoīe. exemplum scōdi. cum albe
do abstrahitur ab hac albedie r homo ab hoc
homine. Ad formam q; rōis dico q; dictum
pbi 7° hūitas verū ē de concretis r abstractis 2°
modo. sed nō primo modo. vñ si hec ē vera. h
homo ē hō. s. vā hec humanitas ē hūanitas: nō
tñ sic se hēt in concretis r abstractis p modo. nō
enī valet si hō ē alb^o q; hūanitas ē albedo. rō h^o
ē i pdicatione per se p mō ē pdicatio rōe q; dīta
tis. qñ autē pdicatum ē intra q; dītatem subī. pze
scāto quocūq; alio ad hūc ē de intellectu subiec
ti. sed si sit concretum ad subiectum subm ē ex

tra nec pdicatum ē idem subiecto. Ad pposi
tum dico q; rōnale inconcreto ideo pdicatur d
hoīe quia rōe suppositi significat per modum
totius. in abstracto at aufertur iste modus r si
gnificat p modum ptis. pars at non pdicatur d
toto. quare iste ambe sunt false. humanitas est
aialitas humanitas ē rōnalitas. Ad 4^m nego
p^onam ad pbatōem dicendum q; ista maior est
vera si illud dat intelligere r facit vnum p acci
dens cū alio. dīa autem cum genē nō facit vñ
p accidens sed vñ per se. Aliter dicit r est
idē q; si genus pdicat de dīa p accidens. pprie
non ē pdicatio per accidens. qz non ē i aliq; isto
rum triū modoz q; ponit ut primo posteri. sed ē
p accidens largo modo. eo q; pdicatum ē ex
tra rōem subiecti r sic per accidens diuiditur p
p se primo vel secundo modo.

Questio.

.iij.

Trum idē nūc vel istās sit in
toto tpe. Et ē vna
opio satis cois que orit ex h. 3°. r ēt
ex 4° pbi. ca. 2° de tpe. q; ē idē scdm
substātiā i toto tpe. l; sit aliud r aliud h; eē. qd
onr sic. subā ipias nūc cōrrespondet substātiē ip
sins mobilis. variatio at ipius nūc fm eē cōrre
spōdet variationi mot^o. vñ h; defluxū mot^o va
riatur nūc h; eē. l; maneat idē fm substātiā pp
idēptatē mobilis i toto motu. S; p istā opi
monē inq; tū ēba vidēt sonare arguit p duas
rōes pbi 4° pbi. p sic. illa dicitur sit q; sit i eodē
nūc idēptabili. si q; idē ē nūc i toto tpe. q; illa q;
fuerūt i. d. anno r q; sit hodie erūt sil. qd ē fal^m
enidē. Rndetur q; oīa pnt eē i eodē nūc re
alr. sicut vñ mobile realr p suū motū h; eē i oī
bus ptib^o spaci. nō tñ oīa sūt in eodē nūc h; rō
nem sic nec ē idē mobile fm rōem vt h; eē in di
uersis pub^o spaci. Cōtra vniūformitas filtrat
accipienda ē cōrrespondēt idēptatē ipias nūc. vt
q; sit i eodē nūc realr sint sil realr. r q; sunt i co
dem nūc fm rōem sint sil fm rōnem. si q; in toto
tpe ē idem nūc realr r alre h; rōes legē q; illa
q; fuerūt i. d. anno r q; sit hodie erūt siml re
aliter r secundum veritatem. licet non sint siml
secundum rationem. quod nullis sane mentis
dicere. Præterea. secūdo cuiuslibet conti
nui sunt duo termini distincti. sed tempus qd
dam cōtinuum cuius termini sunt ipsa nūc. q; ip
sa nūc sunt distincta. ista rō declaratur. qz ipsam
nūc scdm substātiā ē aliquod indimibile de ge
nere q; dītatis. tunc quero cuius continui sit ter
minus vt cuius discreti sit ps. qz oē idimibile
qd ē p se de genē q; dītatis vel est terminus con
tinui: vel pars discreti si ponitur pars discreti.
ergo tempus ponitur discretum quod philoso
phas non concederet pprie loquendo. Si po
nuntur terminus continui oportet q; si aliud

et aliud fin q terminat aliam et aliam parte con
tini. quod e ppositum. Rndetur q vnum
et idem nsc scdm rem pot terminare aliquod te
pus ex vtraq pte sicut vnum et idem mobile p
suum motu terminat aliquod spaciu ex vtraq
pte. qz prius existens in principio alicuius spacij
fit postea p motum in fine illius spacij. Con
tra. quia illa esse accidit illi nsc eidem scdm sub
stantia et fin rem. qz p te illud nsc manet idem
sub diuersis esse. et p consequens illa ee accidit
sibi. g nunc tps non p se sed p accidens e imi
nus temporis. quod e falsum. nam oē indiuisi
bile de genere qstatis p se terminat qstitem vl
e pars discreti. qre sequitur q tale idē nunc n sit
indiuisibile p se de genere qstatis. Pre illa ee
quero cuius generis sunt. si sint indiuisibilia de
genere qstatis. g sufficiunt ad terminandam ppū
continuum absq illo. nsc fin substantiam. quod nul
lus dicet. Si at sint alterius generis pnta qua
litatis. g qualitas p se e ratio terminandi conti
nuum in genere qstatis. quod e falsum. videtur
g rationes pbi stare nec ipse eas aliquando sol
uit. Pre. ad principale. si idem nunc scdm sub
stantiam fluere p totum tempus. g totus ei flu
xus componitur ex indiuisibilibus. et p nra tps
cum fin eos nsc fluens causet tempus. nra est
manifeste falsum. g r nra. pbatio nra. quia nsc
indiuisibile non possit fluere nisi secundum ee
diuersa que necessario sunt indiuisibilia. pbat
antem plus sexto pbi. qz indiuisibile non pot
moueri. quia tunc motus eius componit ex indi
uisibilibus qz plus ptrafit minus vel eque quas
mains. g tempus eet compositum ex indiuisibi
libus. quod e contra pbi. Pre. ois motatio
bz aliqua mensuram. si g idem nsc scdm substantia
mutatur scdm diuersa ee. os ipius ad coz
ee querere aliquam mensuram. illa vel erit tempus
vel erit nsc. et sic in infinitum. Dicendum g alr
q nsc e aliud et aliud fin substantiam in toto te
pore. sicut e alius et alius punctus in tota linea.
sed ad saluandum pbi qui pna facie videt di
cere oppo e notandū q non e intentio pbi q
idem nunc maneat in toto tempore. sed qdcaq
vnum nsc de pluribus. consideratū scdm se. est
idem et hoc e dicere ee idem bz substantia consi
deratam autem in ordine ad tempus pteritum
et futurum nō. sed cū sit terminus pteriti et pna
futuri dicit distingui fin ee. qz alia e ratio finis
et principij. vt sic. vnum g nsc bz idēptate scdm
substantiam. i. a se et fin se et bz diuisionem scdm
ee respectu pmi tps. et non e tanta idēptitas
instantis in toto tempore cum sint infinita instā
tia qsta est idēptitas vnus instantis. g in toto
tempore necesse e esse aliud et aliud nunc scdm
substantiam. Et ad hoc valet declaratio pbi
quam isti addunt p se demobili quod manet
idem: quodlibet enim mobile absolute pcedit
mutationem quia hoc modo nō e tempus men

stra eius nec aliquid pertinens ad tempus. sed
forte vt sic enim est mensura eius. de quo alias.
sed mobile vt e sub vna mutatione e idem scdm
substantiam. i. scdm ee illius mutationis conside
rate in se vel fin se. e autem aliud scdm esse. i. vt
sub illa mutatione terminat pteritum et incitat
futurū. et scdm hoc dicitur alibi et alibi ee nō q
dem actu sed n eodem vbi medio iter extrema
in quāto illud terminat motum scdm pna vbi
et incohat motum fin posterius vbi. dicitur aut
alibi et alibi ee quatinus mutari e aliqd vtriusq
extremi.

Explicit liber tertius.

Questio

Prima.

Intra quar
tum librum methaph.

Queritur. Utrius vni
uocē pdicatur de oibus
entibus. videtur q non.
per philosophum. Si quis
inquit oia entia vocet eg

uocē vni cupabit. Lōfirmatur. qz nihil vni
predicatur vniuocē de omnibus ppter inhātatē
entium in natura. Lōtra pbs hic in littera. d.
q ens multipliciter dicitur nō tū equiuocē. et
go vniuocē. si vniuocum et eguocum sāt immo
diata. Respondeo. In ista questione primo
recitabo vnam opinionem. scdm dicam alr ad
questionem. Quantum ad pnam sciendum e
q e vna opinio antiqua qua ee sequitur. aliq
moderni tenētes premnegatiuam. p qua argu
tur multipliciter. pzo auctoritatib. nā. 4. huius
dicit plus q ens dicitur de entibus sicut sanus
de sanis. et q methaph. e vna scia nō qz oia illa
de quibus e dicat fin vni s ad vni. i. nō vni
ce s analogice. g submethaph. qd e ens si e vni
uocū sed analogum. Pre. 7. huius dicit q qli
tates et. accitā sāt entia sicut logici dicūt non
ens ee ens et nō scibile ee scibile. et sic vas dī sa
lybz et cozpus. s in oib istis nō e equiuocatio
eius quod dī de pluribus p3 g et. Pre. pri
mo pbi. dicit plus q pna pcedēdi ptra per
menidē et Adelissum e qm ens dī multipliciter
Arguitur et p ratōes et primo sic. si cas e vni
uocum ad oia entia. g ens e genus. nra e falsū
et contra pbi tertio methaph. g r nra. pbatio nra
qz tunc ens dicitur inquit de pluribus differē
tibus spē. quod e ppiūm generi. Conforma
tur rō. qz si ens e huiusmodi. g pdicatur de enti
bus scdm rōem alicuius vniuersalis. non differē
rentie. qz si pdicatur in quāle. nec ppiū. nec oc
dētis. qz hoc sunt extra ecētiam eius de quo dī
cūtur. nō sic ens. nec et pdicāt vt spēs vt patz g